

ТАК ПАЧЫНАЮСЯ ЗАПЕЎ

«...Спакойна і павольна, як у зачараваным сне, утуліўшыся ў балоты, нясе Прыпяць сухадоламу Дняпро сваю багатую даніну. Не спяшацца яна выкоціць дабро палескіх балот. А яго так многа што ўсё роўна, спяшацца не спяшацца, а гэтай работы ёй хопіць на доўгія гады...»

Гэтыя чужыя радкі з класічнага твору беларускай літаратуры «Дрыгва» ведаюць напаміны і школьнік, і сталы чалавек.

Як жа ўзнікла ў вялікага песняра беларускага народа задума напісаць апавесць «Дрыгва»? Аб гэтым у музеі народнага паэта няма дакладных вестак. Існуе, напрыклад, меркаванне, што некалі адзін з удзельнікаў этнаграфічнай экспедыцыі, якая ў пачатку трыцятых гадоў павяла на Палессе, расказаў Якубу Коласу аб сустрэчы з героем грамадзянскай вайны дзедам Талашом. Расказа гэты нібыта зацікавіў пісьмніка, і ён раптам сам сустрэча Талашом...

З КЛОПАТАМ АБ РОДНАЙ МОВЕ

Стварэнне беларускага правапісу, які існуе на сённяшні дзень, звязана ў значнай ступені з імем Я. Коласа.

Якуб Колас быў прадстаўніком цэнтральнай (пераходнай) гаворкі, і гэта мела вялікае значэнне для ўсталявання адзінай граматычна-правапіснай норм беларускай літаратурнай мовы. Рукапісы ранніх твораў Я. Коласа, таксама як і першыя зборнікі яго, выданыя ў Пецярбургу, Вілені і Мінску, а'яўляюцца яскравым сведчаннем таго, як старанна працаваў пісьмнік над словам.

Важна падкрэсліць, што правапіс ранніх твораў Я. Коласа грунтуецца не толькі на масавым, стабудоўскім вымаўленні, — у пэўных выпадках назіраецца адыход ад вымаўлення роднай гаворкі і ўжыванне найбольш характэрных асаблівасцей іншых беларускіх гаворак. Так, напрыклад, гаворкі Стабудоўскага раёна радзімы пісьмніка — характарыстычныя янапёўныя неадзінадушныя аяны.

У ранніх жа выданнях Я. Коласа ў залежнасці ад націску маюць месца формы на «о» і «а»: «сенавата, мужычэнаго, дмаарослага, уснянога, але: сцішна, царыльна, кепска, нічэга, сухота, такога».

Найбольш пашыраныя аграфічныя асаблівасці рукапісаў і першых зборнікаў Я. Коласа даюць некаторае ўяўленне і аб стане беларускай аграфіі ў той перыяд, калі яшчэ не была складзена і ўзаконена беларуская граматыка і правапіс. Пасля Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі на Беларусі, як і ва ўсёй краіне, нябачанымі тэмпамі ідзе культурнае будаўніцтва. БССР пакрываецца густой сеткай школ, тэхнікумаў і вышэйшых навуковых устаноў. Зразумела, што беларуская граматыка, якая існавала да тагата, не магла задавальняць узрастаючыя патрабаванні. Таму, пачынаючы з 1925 года, ўсё часцей і часцей пачаўся артыкулы, у якіх выказваецца незадавальненне існуючым правапісам.

У 1921 годзе ў Інстытуце беларускай культуры была створана, побач з іншымі, правапісна-тэрміналагічная камісія, у рабоце якой актыўны ўдзел прымаў Я. Колас. Супрацоўнікам гэтай камісіі было напісана шмат розных брашур, артыкулаў, рэкамендацый і праектаў, многія з якіх у далейшым былі

жывуць яшчэ людзі, якія добра памятаюць падрабязнасці першай сустрэчы народнага паэта Беларусі з героем свайго будучага твора.

У Коннавіцкай васьмігоднай школе працуе стары настаўнік Рыгор Барысавіч Аскерка. Чалавек гэты любіць беларускую літаратуру, многія раздзелы «Дрыгвы» ведае напамінь.

— У той час, як Якуб Колас упершыню прыязджаў на Пецяркаўшчыну, — успамінае Рыгор Барысавіч, — працаваў я ў зямельным адзеле райвыканкома.

Неяк па справах выканкома даваўся быць Рыгору Барысавічу ў Навасёлках — невядомы вёска, што расінулася над самай Прыпяццю. Жыў у Навасёлках дзед Талаш, які перасяліўся ў час разгрому беларускіх акупантаў у 1920 годзе. У 1927 годзе дзед Талаш за свае подвигі быў ўзнагароджаны ордэнам Чырвонага Сцяга.

У Навасёлках Аскерка прышоў апоўдні. Васіль Ісакавіч Талаш і ён сустрэліся вёнкарам на беразе Прыпяці.

— Як, стары, улоў? — запытаўся ў яго Рыгор Барысавіч. — Гэ, улоў, — затрос той бародкай. — Які ў чорта ўлоў! Так вось, некалькі акунёў ды лінькоў зайшоў...

Якраз у тую хвіліну з паракода, што стаў на прычале, сымшо карнікаваты, з удумлівым чорным вачыма чалавек. Ён падышоў да дзеда Талаша і Аскеркі і пачаў прыслухоўвацца да іхняй размовы. Тое, што дзед прыбываў, зацікавіла чалавека. Ён пачаў распяваць аб тамашніх рыбных маслах. І Васіль Ісакавіч разгаварыўся. Ён успомніў сваё партызанства, калі вёў па гэтых зарэччых, што цягнуцца паўз Прыпіль, глыбш панскіх «ціліц», камядаваў атрадам баявых лясных хлопцаў. Відзіць, праезджа вельмі захапіла дзеда апаляванне. А расказаў Васіль Ісакавіч з дасціпным гумарам, часцінкам устаўляў моцны народныя слоўцы, трапныя прымаўкі...

Так адбылося першае знаёмства Якуба Коласа з героем будучага твора. Развіталіся яны з дзедам Талашом

Неўзабаве пад яго кіраўніцтвам быў складзены праект змен і ўдакладненняў беларускага правапісу.

Як бачым, развіццё і ўдасналяванне аграфічнай сістэмы беларускай мовы непаручна звязана з дзейнасцю Я. Коласа. Бадай, не існавала ніводнага праекта, не праходзіла ніводнага пасяджэння правапіснай камісіі без удзелу народнага песняра. Да апошніх дзён свайго жыцця ён кіраваў усёй работай даследчыкаў беларускага правапісу, сам прымаў неспадзядны ўдзел у распрацоўцы новых праектаў. Жыццёвае і навуковае аснову правапісу ён бачыў у тым, што «ён не адрынаецца ад жывой сучаснай беларускай мовы, мовы каласнага сядзіства і рабочых мас, ад яго жывога натуральнага працэсу развіцця».

Я. КАМАРОЎСКІ.

У ШКОЛЕ ІМЯ ЯКУБА КОЛАСА

Дзейна рыхтуюцца адзначыць 80-годдзе з дня нараджэння Якуба Коласа ўчні і настаўні Нясвіжскай школы-інтэрната, якая носіць імя паэта. У школе бераліся захавацца выписка з пастановы ЦК Кампартыі Беларусі і Савета Міністраў рэспублікі аб прысваенні школе імеміручага імя беларускага песняра.

Вучням любіўна абсталяваны стэнд, які расказвае аб жыцці і творчай дзейнасці незвычайнага Якуба Коласа. Аформлен альбом па пазме Коласа «Новая зямля». Па класах праводзяцца гутаркі і даклады аб жыцці слаўнага сына Беларусі. Пад кіраўніцтвам выкладчыцы беларускай мовы і літаратуры Н. А. Саўчанкі ўчні збіраюць звесткі, якія расказваюць аб жыцці паэта ў Нясвіжы і яго вучоба ў Нясвіжскай настаўніцкай семінарыі, запісваюць успаміны людзей, што сустракаліся з песняром.

В. РОЗАЎ.

Гэта было на першым выступленні Дзяржаўнага народнага аркестра БССР у сёлёным канцэртным сезоне. Шматлікія слухачы, сярод якіх прысутнічалі нашы генеральныя госці — генеральны сакратар Французскай камуністычнай партыі Мерэс Таўз, член ЦК КПД Жэнеўскага Вермерс, кіруючы Кампартыі і ўлада Рэспублікі, з вялікай цікавасцю ўважлівасцю ўважліва слухалі, з якой яны на ўсёй зале добра знаймы і вельмі юныя мелодыі оперы «Кармен». Калі мелодыі саліст скончыў іграць, у зале гримнулі воплескі. Не вытрымалі і музыканты аркестра, якія акампаіравалі саліста, і я, стаячы за дырыжорскім пультам. Нашы апладысменты, заліўшыся з воплескамі слухачоў, з'явіліся выказваннем вялікага задовольнення і рэдцыя з апаўдну заслужанага поспеху саліста і канцэртмайстра аркестра лаўрэата VI Сусветнага фестывалю моладзі ў Маскве Беняміна Бурковіча.

Тое, што выступленні Бурковіча заўсёды гарача прымаюцца публікай, для нас не нова. Не толькі ў Беларусі і іншых савецкіх рэспубліках, але і ў многіх замежных краінах — Польшчы, Чэхаславакіі, Балгарыі, Нарвегіі, Швецыі, Бельгіі, дзе гаспаляраваў мелодыі музыкант са сваімі гучнымі цымбаламі, слухачы з захапленнем віталі аднаго з самых таленавітых прадстаўнікоў беларускага музычнага выканання. Апошняе выступленне нашага таварыша ў закрануў таму, што яго вельмі дакладна характарызаваў яго магчымасці і здольнасці. Наўрад ці нават сямя дасведчаны слухач адчуў у той вечар, што гэта было першае публічнае выкананне Бурковічам «Фантазіі» Сарсатэ на тэмы оперы Бізэ «Кармен» — твора, які патрабуе ад артыста вялікай вытрымкі і віртуознасці. Наўрад ці адчуваўся, што толькі напружэнні адбылася першая і практычна адзіная аркестравая рэцэпцыя,

ЦЫМБАЛЫ ПЯЮЦЬ...

то толькі за два дні да канцэрта мелодыі саліст разам з асціплым аркестрантам вярнуўся з адпачынку, пасля якога, як кажуць, «рукі не ідуць». Дадаткова да гэтага натуральнае для кожнага публічнага выступлення хваляванне, павялічанае адзіночнасцю канцэрта, і стане жсна, што перад Бурковічам стаялі складаныя творчыя задачы.

Саліст здолеў бліскава справіцца з імі. Яго ігра, які заўсёды, вызначалася вялікай свабодай, звычайна для маладога выканаўцы яркасцю і тэмпераментам, пакідала вялікае ўражанне. І таму, што гэты канцэрт гаворыць пра многае, з яго ім і хацелася пачаць расказ пра Беняміна Бурковіча — таленавітага цымбаліста, лепшага музыканта.

Сын коласніка, што адваў сваё жыццё на фронтзе Вялікай Айчыннай вайны, Бенямін да 14 гадоў рос у вёсцы Калачы Лойскага раёна. Навучыўшыся самастойна іграць на цымбалах і гармоніку, юны артыст зутка стаў абавязковым удзельнікам усіх сельскіх свят. Слава аб ім разнеслася за межы раёна — яшчэ адно сведчанне таго, з якой цікавасцю і павага ставіліся ў нас простыя людзі да мастацтва, да музыкі, да сваіх «артыстаў з народа».

Знамянальнае падзея, што паслужыла пачаткам усіх далейшых творчых поспехаў Беняміна, адбылася, калі ён чатырнаццацігадовым падлеткам прыехаў у Мінск на агляд мастацкай самадзейнасці. Тут жа ён упершыню сустрэўся з народным артыстам рэспублікі Іосіфам Іосіфавічам Жыноўчыкам, які стаў з таго часу і на сённяшні дзень настаўнікам і сябром таленавітага юнака.

Потым паслядавалі гады вучобы ў Мінскім музычным вучылішчы і Беларускай кансерваторыі. Незабудны момант застанецца ў памяці Беняміна 1957 год, які прынес яму залаты медаль на Усебеларускай, Усеаўрапейскай і VI Сусветным фестывалю моладзі і студэнтаў. З таго часу перад ім адкрылася шырокае поле канцэртнай дзейнасці. І Бенямін не марнаваў часу. Цяпер з узаўважэннем можна гаварыць пра 25-гадовага цымбаліста як пра вопытнага канцэртмайстра, які дасягае пары творчай сталасці.

Упершыню ён даваўся пачуць ігра Бурковіча ў год VI фестывалю, у адной з фестывальных тэлевізійных перадач. Ужо тады я звярнуў увагу на адну з самых прывабных уласцівасцей яго выканаўчага майстэрства. Бенямін заўсёды іграе з захапленнем, яра каларытна, хоць і каўскага артыста, у яго выязоў выступленні на астрадзе больш чым менш удалы. Але яго ніколі не бывае шчыры, бяскрыўны, незмашчаны. А палымным тэмпераментам, які заўсёды спадарожнічае ігра Бурковіча, не можа не запаліць тых, хто іграе разам з

ім у аркестры. І тых, хто яго слухае. Так было і на канцэрце, пра які гаварыліся вышэй, калі наш саліст прымушваў усіх аркестрантаў літаральна высікаць іскры з агітэстаў музыкі Бізэ.

Да ліку найбольшых удач В. Бурковіча трэба аднесці выкананне ім «Кампанелы» Паганіні-Ліста. Калі слухаеш, як гучыць у яго гата п'еса на цымбалах, здаецца, быццам яна спецыяльна напісана для гэтага інструмента, а не з'яўляецца пераключэннем. Вельмі дакладна і выразна сродкі знойшоў выканаўца для перадачы адрэдаванага трапятка гуку звоначка, які адлюстраваны ў «Кампанелы». Пэтычныя мастацкія вобразы раскрыты проста, захаваны яго «ранкачыя» наўвясцы і чыры. А тэхнічны бок іграў дэдавал да такой дакладнасці, калі яго зусім не заўважаш, хоць для цымбаліста тут ёсць імвала цяжкаясць.

Лёгкасць, з якой гэтыя цяжасці перадаваліся, з'яўляецца сведчаннем майстэрства артыста.

З не меншай віртуознасцю і бліскучасцю іграў Бурковіч «Інтэрадукцыю і тэрантэлу» Сарсатэ. Лірычная мяккасць і задушаўнасць інтэрадукцыі змяняюцца вогненнай тэрантэлай, і выканаўца абрушава на слухачоў літаральна каскад гукаў, заўсёды дэбавіючыся найбольшай чысціні інтэнцыі, вялікай рытмічнай дакладнасці. Ён быццам становіцца ўдзельнікам жывага радаснага пляска разам з усімі, хто прышоў на на-роднае свята.

У рэпертуары Бурковіча ўваходзяць усе, на жаль, нешматлікія арыгінальныя творы, напісаныя для цымбал беларускімі кампазітарамі. З вялікім запалам іграе ён «Беларускія танцы» І. Жыноўчыка, падкрэсліваючы народнасць музычнай асновы твора характэрнымі выканальнымі прыёмамі — востра танцавальнай рытмічнасцю, яркасцю гучання, жывой вобразнасцю.

Некаторыя творы беларускай музыкі былі створаны спецыяльна для Бурковіча, у цэльным кантакце кампазітара з будучым выканаўцам. Сярод іх: «Беларускія напеўны» Д. Камінскага і Канцэрт для цымбал з аркестрам Д. Смольскага. Гэты апошні твор, напісаны сучаснай мовай, з добрым пачуццём формы які мае сваё тэматичнае тэрыял, знойшоў у асобе Бурковіча выдатнага інтэрпрэтара. Як і ў іншых відах мастацтва, музыканты-выканаўцы імкнута да адлюстравання сродкамі музыкі нашай рэальнасці. Вобразны строй Канцэрта для цымбал з аркестрам Д. Смольскага з'яўляе яраз тым сучасным матэрыялам, які выклікае адпаведную экаіонасць выкананняў, даў яго магчымасці праявіць свой талент усебакова. У выніку гэты твор стаў упрыгожаннем многіх канцэртаў нашага аркестра.

ЭКСПАНАТЫ РАСКАЗВАЮЦЬ

Вялікую цікавасць у наведвальнікаў Гродзенскага дзяржаўнага гісторыка-археалагічнага музея выклікаюць матэрыялы экспазіцыі, прысвечаныя Айчынай вайне 1812 года.

У адной з вітрін экспануюцца маніфест, выпушчаны ў 1814 годзе ў гонар заканчэння вайны. Цікавы той факт, што царскі ўрад, выпускаючы маніфест, не змог абесці маўчэннем ролю народа ў разгроме напалеонаўскага нашествия.

«Кроткий поселянин, — читаем у тэкście, — незнакомый долоте со звуком оружия, оружием защищал Веру, Отечество... Жизнь казалась ему малюю жертвою. Чувство рабства незнакомо сердцу россиянина. Никогда не преклонял он главы пред властью чуждою».

Асабліва каштоўнымі рэліквіямі музея з'яўляюцца даве карціны аб Айчынай вайне, напісаныя мастаком В. Мазуровічам у XIX стагоддзі. На першай паказана пераправа французскіх войскаў праз Нёман у момант уварвання іх у Расію. На высокім абрывістым беразе, на ўскраі лесу стаіць Напалеон у акружэнні сваіх генералаў і глядзіць у далечыню, за Нёман. Цераз раму цэнтруча ланцужык кавалерый. Карціна падкупляе гістарычнай прэдаваццю ў адлюстраванні падзеі, умелым кампазіцыйным і колерным вырашэннем тэмы. Яна была зінта Цэнтральнай студыі дакументальных фільмаў, а таксама ўключана ў фотавідастыку, выпушчаную ТАСС да 150-годдзя Айчынай вайны.

Другая карціна адлюстроўвае падзеі заключнага этапу вайны: «Лейбказані пры Лейпцыгу 4—7 (16—19) кастрычніка 1813 года» — таксама не назва. Усё яна праступіла да духам пераможаных наступленні рускіх войскаў.

Акрамя названых экспанатаў, выставлены для агляду наведвальнікам шматлікія прадметы ўжытку, фатаграфіі, малюнкi і тэкставыя матэрыялы. І, зразумела, у музеі многа партрэтаў пакавадоў і партызан, якія вызначаліся пры абароне Айчыны ў 1812-м годзе.

Афіцэрскае абмундаванне і абзор таго часу, а таксама асконікі яраў і кулі, знойдзеныя на тэрыторыі вобласці, дапаўняюць гэтую цікавую экспазіцыю.

В. БАЛДАЎ.

навуковы супрацоўнік музея.

«Лейбказані пры Лейпцыгу 4—7(16—19) кастрычніка 1813 года».

На зайздрасць маладым

— Зараз выступіць самадзейная артыстка Еўдакія Саранулава. Яна выканае частушкі на масдовых тэмлі.

Ажыўленне ў зале, воплескі. Апладыруюць шчодро, пасля выканання нумара выклікаюць «на біс». Падбаеца!

— Саранулава — адна з лепшых артыстаў нашага калектыву мастацкай самадзейнасці. — расказвае сакратар камсамольскага камітэта Гарадзёйскага цукровага заводу Георгій Сватко. — Яна — артыстка шырокага, які кажуць, профілю: і песні спявае, і выконвае дасціпныя задорныя частушкі, і чытае з эстрады байкі. Ён выступленні праходзяць з няязнымым поспехам. Моладзі ёсць чаму ў яе павучыцца.

Е. Саранулавай ужо за п'ятдесят. Яна працуе прыбралышчдай Інтэрната, што ў пасёлку цукровага заводу. Гэтая жанчына — змяняла ўдзельніца ўсіх выступленняў самадзейных артыстаў заводу. Надаўна калектыву мастацкай самадзейнасці даваўся наве-

даць сваіх таварышаў і калег — скардзельскіх цукравараў, выступаць у іх з канцэртамі. Шлях ад Гарадзёда да Сідзельска немыла, ехалі на адрытай машыне. Але Саранулава нават пакрыўдзілася, калі той-свай мяжына мяжынуў ёй на тое, што вось шлях яблынік, а ў яе галі... Пахалала і добра выступіла разам з усімі.

Энтузіасты — гэта тыя людзі, якія паводзе траліла выразу паэта «не стареюць у шчысцездзе». Галоўнаму будгастару заводу Штойну якаяз 60 год: ён таксама не прунукае ніводнай рэпетыцыі самадзейнага струннага аркестра, памайстарку іграе на мандаліне і выступае на вечарах самадзейнасці. І такіх людзей на заводзе няма.

Слаўныя хлопцы і дзяўчаты працуюць на Гарадзёйскім цукровым, выдатнымі артыстамі зарэкамендавалі сабе многія маладыя турбамажыністы, сатаратарышчыцы, электрыкі. Але ёсць чаму павучыцца ім і ў сваіх старэйшых таварышаў. На добрую зайздасць і ў прыклад маладым умеюць працаваць і адпачываць яны — людзі з нестарэючымі сэрцамі.

В. РАМАНУЎ.

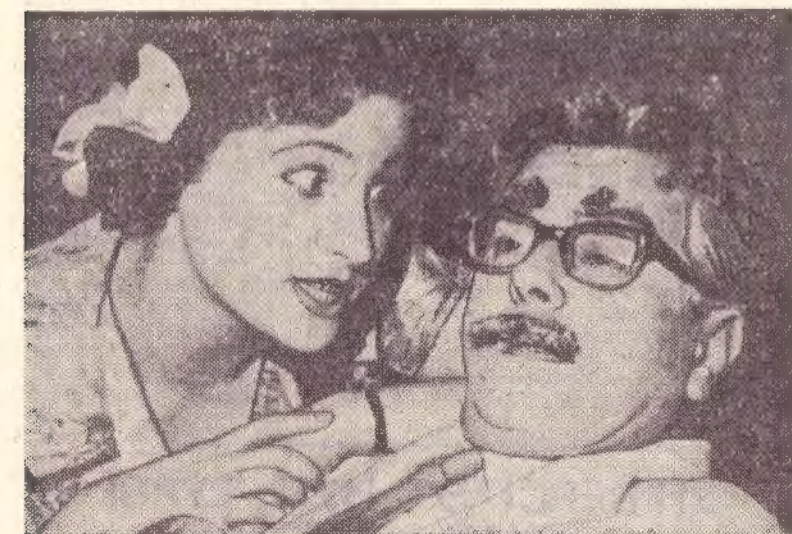
Гарадзёйскі цукровы завод, Нясвіжскі раён.

ГУСТ І Ё ГУМАРЫ ПАТРЭБНЫ

Ні пуху, ні пара, — хачелася жартам сказаць артыстам ансамбля камедый Ленінградскага аддзялення Усерасійскага тэатральнага аб'яднання, калі закончылася першае адзяленне іх канцэрта. Такое пажаданне было б, напэўна, дарэчы, бо мы ведалі, што пасля Мінска ансамбль паедзе ў доўгае падарожжа па нашай рэспубліцы — у Брэст, Пінск, Баранавічы, Мазыр, Слуцк і Вабруск.

У першым аддзяленні быў паказаны вядомы. Хоць аўтар Л. Кампанеца і не збіраўся аспрэчваць лаўры «Мальбэра» і «Лянона», Шахспіра і Сафронава», аднак, шчыра кажучы, гэты вядомы нам спадабаўся. Завяцце ён «Да запатрабавання». А расказваецца ў ім пра тое, як дзяўчына, пазнаёміўшыся з хлопцам, загадала, каб ён адрасаваў ёй пісьмо не на прозвішча, а на прад'явіла трохрублёвага асцяпацы за нумарам такім-та. Снажэ, навошта такое мудрагелістава? Вядома, можна было і без яго абсціся. Але Наталі — парва. Да таго ж яна вельмі любіць усё талінавае. І вось здарылася бяда. Беручы ў аўтобусе білет, Наталі размянула тую самую трохрублёўку, на нумар якой ёй павінна прыйсці пісьмо. Спахатылася дзяўчына праз некалькі прыпынкаў, але было позна: зліхвінены банкнот трапіў з рэштай да пасажыра, які ўжо сыходзіў з аўтобуса. Адно толькі ведаюць пра яго: ён урач. А колькі ўрачоў у Ленінградзе?

Вядомы ідзе ў лёгкім і зладжаным рытме. Ён бадай, бездакорна пастаўлены (рэжысура заслужанага артыста РСФСР В. Эрэнберга) і аформлены проста і з добрым густам (мастакі М. Смірноў і М. Шагалюф). Прывянае ўражанне падаюць артысты А. Каменская (Наталі), Ю. Артураў (доктар), Н. Валеўская (яго жонка), Ю. Іваноў (сержант міліцыі). Музычным афармленню Н. Котана нешта меладыйнасці, аднак яны даволі рытмічныя, лёгкія і служыць толькі акамплане-

Сцена з вядомага «Да запатрабавання». У ролі доктара — артыст Ю. Артураў, Наталі — артыстка А. Каменская. Фота Ул. КРУКА.

[Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.]

спяшалася дагнаць нас. Раптам упеў туман на ўсіх тых хмызняках, на якіх мы наядуна прабіраліся. Касмылькі туману палілі над ракой. Неба яшчэ больш цямнела на захадзе, а потым і яно пачало тухнець. Усюды ў цемні на зямлі заміглі далёка электрычныя агні. Ва ўсіх нізінах — збоку, за намі, за Дняпром — затапленых лугах — узнялі спеў жабы, закрываў дзяркан. У дубах і за дубамі заспявалі салаўі. І паглыдаў на Аляксея. Ён разаўся і пачаў гаварыць. Вядома, што гэты прынцып яму вельмі заважлівае: ён кропка, нешта гаворыць сам сабе пад нос, часам усміхаецца. У яго душы ўсё было і больш закрывалася павяга да яго.

Напастадак удвух мы нацягалі з поплава цэлы лоўж. — Пазнавата прыйшла, — сказаў Яцук. — Паячыраем, чым бог паслаў. А ўжо заўтра з рання, як наловім, будзем ва-рыць юшку.

Ён развязаў свой руksак, вывадак кілаграмы вывадак сала. Разасаў газету, нарэзаў сала і хлеб. Да гэтага дадаў дзве вялізныя цыбуліны. Потым на газеце а'явілася рыбная нансер-на. — Пакуль зловім, дык ужо ёсць гатовае, — засмяяўся я. — Так не гавары, — пахмура заўважыў ён і ўздыхнуў. — Нельга так гаварыць і смяяцца. Навошта! На тое ж і прыйшлі, каб палавіць! На тое ж і рыбакі! А іначай — навошта цягаць з сабою гэтулькі вудзільна?

Гаварыў ён сур'ёзна, не ўсміхаючыся. Ён верыў у тое, пра што гаварыў. Мы ўзяліся есці. Усё было цямнела. Духмяны, прахлава рыба лускай, травой, водарасямі, зелянінаю друз, напуныя жывым плескатам вадзі, спевам салаўёў, дурманячымі стогам жабы, майская ноч ляцела на нас, як на крылах. Мы былі адны і адны пад дубамі. Безліч зор мігала над намі высока ў небе. Праз гэта хачелася ледзь больш любіць аямлю і ўсё, што ёсць на ёй.

Мы маўліва лжалі і агню да ўсяго прыслухоўваючыся і прыглядаючыся. Маўчалі доўга. Часам, заспакоеныя, па-троху драмалі. Падступалася прывянае задавальненне. Але вось Яцук падкапіўся, прычынуў ахалач ламачка. Галіку за галінай пачаў кідаць у агонь. Прадагаватаў, з прамым носам яго твар штораў усё больш асвятляўся, калі ўспыхваў агонь. На тым баку, пэўна, у той самы вясні, што за лугамі, спалалі пегі.

— Не спіш? — запытаўся ён у мяне. — Не сплю, — адказаў я. — А я ўжо сплухаў усё гэтыя спевы, усю гэтую музыку і думаю: а мяноў ужо ніколі не па-пучуць яе. Ніколі! — сказаў ён. І ў вачах яго я ўбачыў як бы страх. — І таму мне сніма сэння. Я гэты сум адчуў шчыра там, на ўзгорку, калі ў лес заходзілі. І... верыш? Плякаць хочацца. Так усё жыццё, так усё спявае! А ты ўвё сабе чалавечка ў трышчыц пільг доў. Поўнага сілы, здарова, упэўненага ў сабе. Прыгожую маладую жанку — такую, што на другіх не заглядзіцца.

— Ці можна зайсці? — Нельга, — кажу, — я занят.

— Таварыш пракурор, — кажа, — у мяне карову забралі. — Пачакай, — кажу, — выйдзі, не перашкаджай.

Зачыніў ён дзверы, а я ся-

ПАД ДУБАМІ

Дзяцей, можа. І во такую вясну, калі ўсё спявае. Усё жыццё кіча. І непазбегна канец, турму і смерць. Не, гэта жудасна. Гэтага нават уявіць не маюць. Я ж быў пракурорам, дык ведаю. Але я, браце, рабіў усё па правдзе. Мне ведаюць — правільна ўсё рабіў. Было, што на свой страх, які кажуць, вырочай. Нездарма ж пасля далі па шапцы, як належаць. Але ж не пасадзілі, хоць і падкопваліся. На пенсію пасадзілі. «Не крыўдуй, — кажуць, — Аляксея, сваё ж адпрацаваў». Дзе там было да крыўды! На сямім не-бе ад радасці быў! І ж не калі-небудзь быў пракурорам, а ў самы разгар калітасі. Гэта табе не жартачка!.. Затое цяпер, які ўспомню ўсё, дык задаволены. Не вінен ні перад кім. Сумленне чыстае засталася...

Ён лёг недалёка ад мяне, паклаў галаву на руksак, доўга паіраў у неба. Вочы былі за-дмуляны, велькі часта міглі. Думаліся, велькі часта міглі. На лонцах, павярнуўся на бок, тварам да мяне, запытаўся: — А ты чуў, можа, быў тут такі першы сакратар райкома — Лехерак?

— Чуў нешта пра яго ды даўно, ужо забыўся, — адказаў я. — А што? — Добры мужчына быў, — сказаў Аляксей. — Трыццаць п'яць год, у самай сіле. Самы росквіт і духоўны і фізічныя сілы. Душа-чалавек была. Апавяў вельмі самаю любіў. Двое дзяцей меў, жонка ў яго пры-жажана была. Ну, і як сакратар, вядома, не пазіў. Многіх наліска-нават у той час здолеў як на-лежаць падняць. Сам маладыяны, прыгожы, а кучаравымі рыж-вацім валасамі. Дысцыпліну ў раёне трымаў. Амаль зусім вы-жыў крадзёж. А пасля, брат, яго абывавацілі. Да трацістаў пры-псалі. Така шум быў. А цяпер вывадзіла: невінаваты. Рэабілі-тавалі.

Яцук замаўкае. Усталяваецца цішыня. Ён зноў кладзеца на свой руksак, тварам да мяне. Ляжыць, заплюшчыўшы вочы. Ад агню ідзе гарачыня. Вечер усё больш мацнее, самая поў-нач. Я задрамваў, прахаліўся ад яго спалоханага голасу: — Не спіш? — Не сплю, — адказаў я. — Слухай далей, што было, — сказаў Аляксей. — Сяджу ў пракурорскай, і такі сум на мяне напав, хоць страляўся. Усё не падабаецца, усё ў чор-ных фарбах малюецца. «Што гэта, — думаю, — я на пелісім-так хварэю. Вяселье на жыццё пазіраў, таварыш Яцук! Нельга носа вешаць!» А самому так хочацца кінуць усё гэтыя папэ-ры ды пайсці куды напаса. Успомню ачуху: не ляжыць, ледзь бачыцца даша свабоды. А тут нейкі бачыцца ад-чыніў дзверы майго кабінета, пы-таецца: — Ці можна зайсці? — Нельга, — кажу, — я за-няты.

— Таварыш пракурор, — ка-жа, — у мяне карову забралі. — Пачакай, — кажу, — выйдзі, не перашкаджай.

Зачыніў ён дзверы, а я ся-

джу і гэтак зусім сур'ёзна ду-маю: «Што калі і сапраўды за-страшана? Во зараз. Выніць п'ясталець дый бабахнуць. Эх, Аляксей, Аляксей, — дакараю сябе, — усім ты чалавек, а на-такое вясну вяселье?»

А тут зноў гэты чалавек. Расчыніў дзверы, зноў пытаец-ца: — Ці можна зайсці? — Нельга, — кажу. — Таварыш пракурор, у мя-не карову забралі!..

А ў мяне ўжо, трэба табе сказаць, гайка за гайку пачала чапляцца. Якраз так бывае пэў-на ў таго, хто вар'яццё пачы-нае.

— Ліха з ёй, з твайго каро-вай, — кажу. — Не перашка-джай, — бачыш, што я заня-ты, — тычына алоўкам у папэ-ры.

Ён за дзверы выйшаў, а та-ды зноў заходзіць — ужо зусім іначай: груды наперад, у вачах начальніцкая суровасць.

— Я следчы па асоба важ-ных справах! — і падае даку-менты.

«Вось табе і карова!» — ду-маю.

— Выклікаць, — кажа, — Лехерака, мы яго арыш-туем.

— Можна, — кажу, — мне схадыць па яго? — Сам прыйдзе. — Але ж ён першы сакратар райкома?

Нікі ён не сакратар! Ра-біць, што загадаў!

Званю. Бярэ ён трубку. — Гэта, — кажу, — райпра-курор, зайдзіце да мяне. А ён гэтак абавана: — Калі, — пытаецца, — бы-ло такое, каб першы сакратар да райпракурора заходзіў?

Я яму ўспякі даю зразумее, у чым справа, а ён не разумее дзі гідзе. У нас тады ўжо шмат каго арыштавалі, вось я яму і падказаў:

— Вы ж помніце райздрава? Ён дастаў у Мінску мікстуру, якую ўвё прасілі і перадаў мяне. Ну, наўжо вам не зразумела, — кажу, — што я забраць трэба!

— Ага, — кажа ён. — Зра-зумеў. Значыць, тое самае, што і з райздрава? Мікстура?

— Выходзіць, так, — адка-за-ваю.

Пытаецца ў мяне: «Што з му-жам?»

З вачэй слёзы цякуць, вусны прыгожы ўдрыгаюць. Пазі-раў, пазіраў, дый кажу пры ўсіх: «Не ведаю, — кажу. — Сам, — кажу, — як на вуголь-лях, чакано, калі самога паклі-чуць у дарогу...» Пасля таго на пенсію і пасадзілі...

Ён зноў лёг на руksак, за-драмваў, а я доўга пазіраў на яго, і ў душы майё ўсё больш і больш ражэ захваленне ім.

Майская ноч разгаралася. Не сціхалі салаўі. Шумелі дубы. Міглі зоры. Свежы вечер даўму ад ракі. Даўно патах за-хад, і цямр ужо на небасхіле, там, дзе будзе ўзыходзіць сон-ца, святліла неба.

Я адчуваў, што гэтая ноч, дубы, пад якімі мы ляжым, ра-на — усё гэта надобна застава-цца ў майё памяці. Я не спаў, не мог заснуць. Расказаў Аляксе-я так і стаў у майё вухах.

Падняўся, падкінуў у агонь ламачка. Лёг, пачаў уяўляць Лехерака. Як падняўся ён з-за стала і пайшоў, поўны пагард-най нанаваці, глыбока абража-ны і пакрыўджаны. Як ішоў ён па вуліцы горада, гнэўна на-глядаючы вакол сябе, а крыштал-на-чытай душою, пакрыўджа-ны на ўсё жыццё. Гнэў быў у кожным яго руху, у кожным позірку! Уяўляў я, як зашоў ён, лаблядзельны, вірнуў на таю следчага, і сказаў усяго толькі два словы: «Я прыйшоў!» Член партыі, сакратар райкома, яко-му было трыццаць п'яць год! Ён уяўляў яго жанку, не жыццё пасля. І мяне рабілася ўсё больш невыносна цяжка.

Але я ўсё ж заснуў. А калі пачнуўся, дык пад дубамі па-чыналася ўжо раніца. Нешта мне сінілася, але я не запамінуў. Мы хутка наладзілі сваё вуд-дзі і спіннігі і ўдвух падаліся да неспадзяванай ракі.

— Хутэй, хутэй, — па-крыкваў на мяне Аляксей, — Бач, якая цудоўная пачынаецца раніца!

Спяваючае дрэва цюрнгі

— У гэтага інструмента гук п'я-чыстай і моцны. Ён нечым на-гадае мне добрае старое ві-но. — Так сказаў пра скрып-ку цюрнгінскага майстра Білі Ліндэрафа, славетны скрыпач Га-спар Касада. Славетны майстра па-спяшаўся купіць скрыпку, ство-раную рукамі майстра, імя яко-ваго ўсім лепшым музыкантам свету.

У майстра Ліндэрафа, непе-дадзена ад Веймара, стаць тон-кае распаўсюджанае дрэва і лаку. Не вяртаўся — дзаткі скрыпак, некудзельна прыклад пры-цягваў мяне. Здаецца, нічо-га асаблівага. Але калі бачыш, як рука старога майстра са здзіўля-ючым дакладнасцю склейвае тон-кія, як папера, пласціны, пачы-наеш разумець усю складанасць яго рамяства.

— Гэта спяваючае дрэва май-стра, — гаворыць майстра,

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

Кадр з фільма «Гусарская балада».

Імчыць гусар па заснежанай дарозе. Лес... Карэту з рускім афіцэрам каваліраў атраў фран-цузаў, але вось... скажам з дрэ-ва на дах зніпае, і ледзь у ру-кава Шуры Асарава, геральт новай мастацкай кінааповесці «Гусарская балада».

У аснову гэтай карціны, па-стаўленай рэжысёрам Э. Разана-вым, пакладзены поўны неча-ных рамантычных прыгод сюжэт вядомага п'есы А. Гладкова «Даўным-даўно», якая расказ-вае пра дзяўчыну-гусара, што смела змагалася супраць на-палеонаўскай войскі.

У таловыя ролі здымалася Ларыса Галубкіна. Гэта першае выступленне ў кіно маладой ар-тыстка і, як бачыць, адразу ў вялікай і складанай ролі. У фільме многа музыкі, песень. Усе вакальныя партыі Ларыса выконвае сама.

У «Гусарскай баладзе» заня-ты таксама майстры тэатра і кіно Ігар Ільінін (Кутузаў), Юры Якаўлеў (Рэжысёр) і Мі-калай Кручыха (стары слуга).

...Жыў на свеце кубініскі хлопчык — летуценнік і фанта-зёр. Было цудоўнае жыццё ў ма-лельскай вёсцы на Карыбскім моры. Цудоўнае, таму што цу-доўныя былі горы, што акружалі яе, аспляліна, спякотнае сонца, чароўная марская прах-лада.

Гэтае жыццё было цудоўнае яшчэ і таму, што на Кубе аб-жылася рэвалюцыя, якая прынесла радасць, вызваленне.

Але вось прыляцелі чужыя са-малёты. Жыццёрадасны, цудоўны свет свабоднага чалавечка сутык-нуўся са светам вайны, спусто-швання, жорсткасці...

Так пачынаецца новая мас-тацкая кінааповесць «Чорная чыжыя», створаная рэжысёрам Р. Кабутовым па ўласным сцэнарыі. Гэта ўспыхаючая кінааповесць пра геральтну Кубу, пра яе смелы і мужны на-род. У аснову карціны ляглі сапраўдныя факты, якія рас-казваюць пра лёс людзей новай Кубы, пра ліквідатары баістаў-скіх банд на тэрыторыі маладой рэспублікі.

З цікавасцю глядзіцца такса-ма мастацкая кінакарціна «Мы вас любім». Сцэнарый і тэкст

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі

спяваючае дрэва цюрнгі